

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

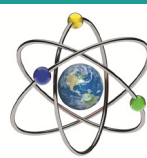
№3(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 458 sahifa,
2-mart, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek oilalarida ona-bola munosabatlari va ularning oilaviy emotsional muhitni shakllantirishdagi ahamiyati.....	18
<i>Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna</i>	
O'quvchi yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	22
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Raqamli muhit ta'sirida bolalar psixikasidagi transformatsiya jarayonlari.....	30
<i>Abdullayeva Sh. H.</i>	
Turli yosh davrlaridagi shaxslarda o'zini o'zi faollashtirish xususiyatlarining tafovutlanishi	33
<i>Qurbonboyev Azimbek Nazirboy o'g'li</i>	
Bolalarni maktab ta'limiga intellektual tayyorlash va vitagen tajribasini rivojlantirishga metodik yondashuvlar.....	37
<i>Abdullayeva Feruza Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni steam asosida o'qitishning interfaol metodlari	42
<i>Aliqarshiyeva Durdona Sharofiddin qizi</i>	
O'simliklar guruhlari mavzusini o'quvchilarga tushuntirishda interfaol metod va vositalardan foydalanishning samaradorligi.....	49
<i>Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi shaxsda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishning pedagogik shartlari	55
<i>Jo'rayev Avazbek Umar o'g'li</i>	
Matematika o'qitish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy kompetentligini shakllantirish	59
<i>Kalandarova Maxliyo Aslonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik madaniyatini rivojlantirishda raqamli ta'lim imkoniyatlaridan samarali foydalanish.....	63
<i>Kamalova Dilrom Olimjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirish – kelajak avlod kamolotiga qaratilgan strategik islohot.....	68
<i>Kamolova Gavhar Akbarovna</i>	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	71
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatievna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi</i>	
Insult bilan xastalangan bemorlarda nutq buzilishlari korreksiyasiga yondashuvlar	74
<i>Maxkamova Laylo Majidovna</i>	
Milliy ta'lim tizimini yangilash va rivojlantirishning strategik modeli	77
<i>Mengliqulova Maftuna Abdullayevna</i>	
Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va uning shaxs psixikasiga deterministik ta'siri	82
<i>Nishonova Oydinoy Mashrabjon qizi</i>	
Talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda o'qituvchining fasilitatorlik roli	86
<i>Sariyeva E'tibor Matchanboyevna, Urazbayeva Sabohat Ortiqbayevna, Yuldasheva Gavxaroy O'rinboy qizi</i>	
Raqamli ta'lim platformalaridan foydalanishning bugungi holati: muammo va imkoniyatlari	90
<i>Suyarov Xurshid Baxriddinovich</i>	
Tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	95
<i>Toshpo'latova Guldona Tulqin qizi</i>	
Kreativ yondashuvni shakllantirishda o'qituvchining innovatsion faoliyatini shakllantirish metodikasi	98
<i>Usarova Marg'uba Nazar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ nutq malakasini rivojlantirishning metodologik asoslari.....	102
<i>Vaisova Yodgora Sardorbek qizi</i>	
Destruktiv oilalarda shaxslararo munosabat psixologiyasi	106
<i>Sharafutdinova Xadichaxon Gulyamutdinovna</i>	

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	110
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
O'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash mezonlarining pedagogik va raqamli diagnostik asoslari	114
<i>Xalknazarova Aysuliw Maxsetbaevna</i>	
Klinik integratsiya asosida farmakologiya fanini o'qitish modelini ishlab chiqish	118
<i>Xasanboyeva Nafisaxon Abdullojonovna</i>	
Yurak glikozidlaridan zaharlanishni oldini olishni o'qitishning metodik-pedagogik asoslari	121
<i>Xoliqova Oyistaxon Yuldashevna</i>	
Oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning universal va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	125
<i>Xurramov Anvar Jumanazarovich</i>	
Studying the Role of Magic Numbers and Nucleon Shells in Nuclear Structure	129
<i>Yakubova Shoxidaxon Qodirovna, Dehqonova Ohista Qosimjonovna</i>	
Методика адаптивного физического воспитания молодежи с интеллектуальными нарушениями посредством специализированных гимнастических упражнений.....	133
<i>Аслонова Гуллола Акрам кизи</i>	
Понятие эмоционально-оценочной лексики.....	137
<i>Каримбаев Ниятбай Шарипович, Усенова Гульзира Женгисбай кызы</i>	
Изучение русского языка с использованием цифровых платформ: потребности, проблемы и решения.....	140
<i>Умарова Дильфуза Маматкуловна</i>	
Инклюзивное образование в Республике Узбекистан: сравнение с мировым опытом.....	144
<i>Пирманова Бахора Эшмухаммадовна</i>	
Inklyuziv ta'lim jarayonida empatiya va rahm-shafqatning pedagogik ahamiyati	148
<i>Olimova Sarvara Sobitxon qizi</i>	
Bo'lajak defektologlarni oila bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari	152
<i>M. B. Muxtorova</i>	
Maktabgacha yoshdagi eshitishida nuqsoni bor bolalarni talaffuzga o'rgatish metodlari	156
<i>Bo'ronova Suksoraxon Behzodjon qizi</i>	
The Role of Identity, Motivation, and Investment in Teaching English at School (Experimental Study)	160
<i>Shahobova Sitara Baxromovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda umummadaniy kompetentlikni rivojlantirish jarayonining zamonaviy ta'lim paradigmasiga mos pedagogik modeli	166
<i>Olimova Dilrabo Nurali qizi</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida tikuvchilik va dizayn ta'limida innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirish muammolari va istiqbollari.....	169
<i>Umarova Fotima Abduraximovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini zamonaviy darsliklardan samarali foydalanishga o'rgatishning interaktiv metodlari	172
<i>Kosimova Gullola Mullajonovna</i>	
Iqtisodiy ixtisoslik talabalari kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning metodologik asoslarini takomillashtirish: rus tili fanini o'qitishda.....	176
<i>Nuraliyeva Maftuna G'ulomovna</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish bosqichlari.....	182
<i>Xidirova Nodira Abduganiyevna</i>	
Maktabgacha ta'limda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda pedagogning kompetensiyasi.....	185
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Frazeologik birliklar identifikatsiyasi	188
<i>Omadjon Azamov Burxonovich</i>	

O'smirlik davrida empatiya rivojlanishiga ijtimoiy tarmoqlar va virtual muloqotning ta'siri	192
Qodirova Zebuniso Malikovna	
Pedagogical Mechanisms for Enhancing the Competitiveness of Higher Education Services in the Context of Socio-Economic Globalization	197
Babayeva Lola Ibragimovna	
Integrativ yondashuv asosida talaba qizlarda jismoniy madaniyatni rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirishning dolzarbligi	202
M. X. To'xtamishева	
Murakkab nuqsonli bolalarni umumta'lim maktablariga tayyorlash jarayonida logopedning kommunikativ malakasini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari.....	207
Abdubokiyeva Adiba Baxodir qizi	
Oliy ta'limda mustaqil ta'lim mazmunini kognitiv kompetensiyalarga yo'naltirib tashkil etish	211
Adashova Guljaxon Muxammadjonovna	
STEAM yondashuvi asosida tayyorlov guruh bolalarining bilish faoliyatini faollashtirishning samarali yo'llari	215
G. B. Maxmudova	
Bo'lajak oligofreno-pedagoglarning kompetentlik faoliyatini tashkil etishning psixologik-pedagogik shart-sharoitlari	219
Jumaboyev Nurillo Xayrullo o'g'li	
Sun'iy intellekt asosida ta'lim sifatini monitoring qilish mexanizmlarini takomillashtirish	223
Jumanazarova G. U.	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda duduqlanishni o'yin asosida bartaraf etish texnologiyalari	227
Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Mamatqulova Sarbarxon Axmadjon qizi	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	230
Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi	
Sharq va G'arb mutafakkirlari merosida shaxs tarbiyasi masalalari	233
Mirabzalova Zaxro Shuhrat qizi	
Oliy ta'limda talabalarning o'z-o'zini personallashtirishini tashkil qilish	238
Shamsiddinova Adiba Muzaffar qizi	
Формирование интеллектуальных умений детей старшего дошкольного возраста в условиях цифровой образовательной среды	242
Скрыльников Юрий Степанович	
Динамика становления профессионально значимых личностных качеств будущих педагогов.....	246
Тиллашайхова Хосият Азаматовна	
Hamid Olimjon ijodining shakllanishidagi manbalar va ijodiy omillar.....	250
U. A. Jumanazarov	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari moslashuvining psixologik yondashuvi	254
G. R. Ibragimova, Abduraimova Dilfuza	
Tarixiy obidalar asosida tasviriy san'at talabalari ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	258
Qurvanboyeva Diyora Muzaffar qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda sotsial intellekt va shaxslilik kamolotning o'zaro bog'liqligi	262
Avlayev Orif Umirovich	
AR texnologiyasi asosida kompyuter arxitekturasini o'qitishni takomillashtirishning pedagogik asoslari....	267
Saidkarimxonova Dilnozaxon Saidazizxon qizi	
Sun'iy intellektning ixtisoslashgan ta'lim muassasalari bitiruvchilarini tayyorlash sifatini oshirishdagi o'rni	273
Ubbiyev Alisher Tairovich	
Inklyuziv ta'lim bo'yicha respublikada olib borilayotgan faoliyat	277
Sattorova Mohira Aminqulovna	
Tasviriy faoliyat jarayonida maktabgacha tayyorlov guruh bolalarida emotsional intellektni shakllantirish .	281
Namzabayeva Lola Zakirovna, Malikova Umida Nurliboy qizi	
Sport maktablarida 12–14 yoshli gandbolchilarda to'pni ilish va uzatish texnikasini takomillashtirish metodikasini ishlab chiqish	285
Ismatullayeva Fotima Rustam qizi	

Методология изучения этнопсихологических аспектов понимания долга перед родителями: цели, задачи и гипотезы исследования	289
Эргашев П. С., Азимова Х. А.	
Uzluksiz ta'lim tizimida metakompetensiyalarni rivojlantirish strategiyalari va ularning tasnifi	292
Xurramov Anvar Jumanazarovich	
Fundirlash konsepsiyasi – kelajak pedagoglarining asosiy poydevori	296
G'oyimov Umar Eshmurodovich	
Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan metodik ta'minotning hozirgi holati: tahliliy o'rganish.....	301
Xujamkulova Nafisa Ruzikulovna	
Pedagogik metod: intellekt xaritalar yordamida lazerlarning amaliyotda qo'llanilish sohalarini vizuallashtirish	307
Olimjonova Nigina Sobirjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti guruhlarida rivojlanish markazlarini tashkil etish	312
G. R. Ibragimova, Normamatova Rayhona Alisher qizi	
Pedagogik o'yinlar va interaktiv faoliyatlarning ta'lim jarayonidagi o'rni	317
Qodirova Sevara Shuxratovna	
Shaxs psixikasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar.....	325
Boboyeva Maxsuda Ataxonovna, Rajapboyeva Ozoda Shuxrat qizi, Karimova Malohat O'rinboy qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning sifat samaradorligi	329
Hasanova Dilnora Rustam qizi, Ehnazarov Jo'raqul	
Integratsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy sifatlarini shakllantirishning metodik tizimi.....	333
Boynazarova Munajat	
O'yin faoliyati orqali kasbga yo'naltirish mexanizmlari.....	337
Allaberdiyeva Kumri Xamrayevna, Toshmurodova Marjona	
Модель методического сопровождения педагогов доо в развитии математической грамотности и логического мышления старших дошкольников на основе игровых технологий	340
Гаухар Джанпеисова	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining baholash malakasini rivojlantirish muammolari va imkoniyatlari	347
Majidova Hilola Eshquvat qizi	
Формирование коммуникативной компетенции студентов на занятиях узбекского и иностранных языков: интегративный подход	351
Турланова Сауле Дадажановна	
Ta'lim jarayonida digital storytelling metodidan foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy yozuv kompetensiyasini shakllantirish.....	357
Maxsetova Zuxra Torebayevna	
Futbol mashg'ulotlarida kreativ yondashuvlarni qo'llash amaliyoti	361
Karimov Odiljon Baxadirovich	
Oliy ta'limda talabalarining kreativligini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari (amaliy matematika yo'nalishi misolida).....	364
Samatova Munira Dilshod qizi	
Подготовка к школе как условие развития коммуникативных умений у детей дошкольного возраста с тяжёлыми нарушениями речи	368
Ахмедова З. М., Абдурахмонова М. А.	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini rivojlantiruvchi ta'limni amalga oshirishga talaba motivatsiyaviy-qadriyatli munosabatlari tizimi shakllanganligi darajalari va ularning sifatiiy tavsifi	373
Ergasheva Matluba Burxonovna	
Ritmik va ijodiy gimnastika mashqlari orqali bolalarda estetik didni shakllantirish metodlari.....	378
Kamchiyev Salimberdi Xudayberdiyevich	

Interaktiv ta'lim platformalari asosida informatika va axborot texnologiyalari faniga oid kompetensiyalarni rivojlantirish samaradorligi.....	382
Karimov Feruz Raimovich	
Koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini shakllantirishda qo'llaniladigan zamonaviy usullar	386
Mamasiddikova Maftuna Akbarjon qizi	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining media savodxonligini oshirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari.....	389
Masharibova Lobar Rayimberganovna	
Duduqlanuvchi bolalarda verbal muloqot ko'nikmalarini o'yin texnologiyalari asosida rivojlantirish.....	393
Mirtoeyeva Shohruza Ibjohimjon qizi	
Maktab voleybol sport to'garaklari mashg'ulotlarida harakatli o'yinlardan foydalanish	396
Ortug'mat Jumanov, Zarina Abdusattarova	
Talabalar mustaqil ta'limini samarali tashkil etish omillari va mexanizmlari.....	400
Raxmatova Nargiza Dolibayevna	
Bola nutqining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi salbiy va ijobiy muhit omillari. XXI asr taraqqiyotida nutq faoliyatining shakllanishi.....	403
Ro'ziyeva Nozimaxon Oybek qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining ijodkorligini ijtimoiy-pedagogik faoliyatda rivojlantirish texnologiyasi.....	406
Sadikova Dilafuz Xusanovna, Butayeva Gavhar Xudoyorovna	
Fan va tabiatni tanishtirish orqali maktabgacha katta yoshdagi bolalarni rivojlantirish usullari	410
Sh. T. Musulmonova	
15-17 yoshgacha bo'lgan kurashchilarni yillik yuklamalarini taqsimlash	413
Qirgiboyev Shaxbozbek Aslidin o'gli, Xamidjonov Muhammadbobir Ulug'bek o'gli	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	416
Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	419
Toshpo'latova O'giloy Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni shaxsiy rivojlantirish.....	422
Turdiyeva Raxima Kurbanovna	
Matnli topshiriqlar vositasida ona tili darslarida o'quvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirish	426
Yulbarsov Ochilbek Obidjon o'g'li, Isayeva Gulnur Shakirjanovna	
Методы исследования сенсомоторных эффектов и внимания у детей дошкольного возраста.....	432
Г. С. Алиходжаева	
Роль театрализованной деятельности в формировании представлений о родине у дошкольников .	436
Г. С. Алиходжаева, У. О. Мамадалиева	
Логическое мышление детей 5–7 лет в вариативном дошкольном образовании: нормативные основания и концептуальная модель	440
Г. Э. Джанпеисова, В. В. Горбунова, Э. З. Убайдуллаева	
O'qitishning maqsad va vazifalarini talabalarning bo'lajak pedagogik faoliyatini modellashtirish sifatida ...	444
Murodova Umida Dilmurodovna	
Развитие прагматической компетенции аудирования с помощью инновационных технологий в обучении немецкому языку	449
Саидова Махсудахон Аббасовна	
Развитие профессиональной подготовки будущих воспитателей в системе высшего педагогического образования.....	452
Собирова Пошшаой Эркин кизи	
Современные педагогические концепции и структурные элементы игровых технологий.....	455
Хафизова Машхура Аминовна	

PEDAGOGIK OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA QO'LLANILAYOTGAN METODIK TA'MINOTNING HOZIRGI HOLATI: TAHLILIIY O'RGANISH

Xujamkulova Nafisa Ruzikulovna

Samarqand davlat pedagogika instituti
Boshlang'ich va maktabgacha ta'lim nazariyasi kafedrası
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy pedagogik ta'lim tizimida metodik kompleksning tarkibiy qismlari hamda uning rivojlanish bosqichlari an'anaviy va innovatsion yondashuvlar asosida tahlil qilinadi. Metodik kompleksning normativ, mazmuniy, metodik-texnologik, diagnostik va boshqaruv komponentlari tizimli yondashuv nuqtai nazaridan yoritiladi. Shuningdek, bilimga yo'naltirilgan an'anaviy modeldan kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan hamda raqamli pedagogika tamoyillariga asoslangan innovatsion modelga o'tish jarayoni ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari metodik kompleksni modernizatsiya qilish, pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirish hamda ta'lim jarayonini raqamli transformatsiya sharoitida takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: metodik kompleks, oliy pedagogik ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv, innovatsion ta'lim, raqamli pedagogika, ta'lim transformatsiyasi, o'quv-metodik majmua, pedagogik texnologiyalar, baholash tizimi, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.

Abstract: This article analyzes the structural components of the methodological complex within the system of higher pedagogical education and the stages of its development based on traditional and innovative approaches. The normative, content-based, methodological-technological, diagnostic, and managerial components of the complex are examined from a systemic perspective. The transition from a knowledge-oriented model of education to a competency-based, learner-centered, and digitally oriented educational model is scientifically substantiated. The research findings contribute to the modernization of the methodological complex, improvement of teacher training quality, and further development of the educational process in the context of digital transformation.

Key words: methodological complex, higher pedagogical education, competency-based approach, innovative education, digital pedagogy, educational transformation, teaching and methodological complex, pedagogical technologies, assessment system, learner-centered education.

Аннотация: В статье анализируются структурные компоненты методического комплекса в системе высшего педагогического образования и этапы его развития на основе традиционного и инновационного подходов. Раскрываются нормативный, содержательный, методико-технологический, диагностический и управленческий компоненты комплекса с позиции системного анализа. Обосновывается переход от знаниево-ориентированной модели обучения к компетентностной, личностно-ориентированной и цифровой модели образования. Результаты исследования направлены на модернизацию методического комплекса и повышение качества подготовки педагогических кадров в условиях цифровой трансформации образования.

Ключевые слова: методический комплекс, высшее педагогическое образование, компетентностный подход, инновационное обучение, цифровая педагогика, трансформация образования, учебно-методический комплекс, педагогические технологии, система оценки, личностно-ориентированное обучение.

KIRISH

Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan metodik ta'minotning hozirgi holatini tahliliy o'rganish zamonaviy ta'lim paradigmalari, davlat ta'lim standartlari va kompetensiyaviy yondashuv talablari kontekstida amalga oshirilishi zarur. Chunki metodik ta'minot – bu shunchaki o'quv materiallari yig'indisi emas, balki ta'lim jarayonini loyihalash, tashkil etish, boshqarish va baholashni ta'minlovchi integrativ pedagogik tizimdir. Uning holati bevosita ta'lim sifati va bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy shakllanish darajasiga ta'sir ko'rsatadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida metodik ta'minotning shakllanishi va rivojlanishi ilmiy-pedagogik tadqiqotlarda keng yoritilgan. Ta'lim tizimining metodologik asoslarini tushuntirishda amerikalik olim Thomas Kuhnning ilmiy paradigmalarning almashinuvi haqidagi qarashlari muhim nazariy asos hisoblanadi. Uning 2003-yilda rus tilida nashr etilgan "Struktura nauchnyx revolyutsiy" asarida ilmiy bilimlar rivoji paradigmalarning yangilanishi orqali kechishi ta'kidlanadi. Mazkur g'oya ta'lim tizimida ham metodik ta'minotning yangilanib borishi, innovatsion pedagogik yondashuvlarning paydo bo'lishi bilan izohlanadi.

Ta'lim islohotlari va metodik tizimlarning yangilanishi masalalari Michael Fullan hamda Andy Hargreaves tadqiqotlarida chuqur tahlil qilingan. Michael Fullanning "Novoe ponimanie reform obrazovaniya" asarida ta'lim tizimidagi o'zgarishlar samaradorligi pedagogik hamjamiyat, metodik qo'llab-quvvatlash va professional rivojlantirish bilan chambarchas bog'liqligi asoslab beriladi. Hargreaves va Fullanning 2015-yilda chop etilgan "Professionalnyy kapital" asarida esa o'qituvchilarning professional kapitali, metodik kompetensiya va hamkorlikka asoslangan pedagogik muhit ta'lim sifatini oshirishning muhim omili sifatida ko'rsatib berilgan.

Ta'lim jarayonining samaradorligini ilmiy asosda o'rganishda John Hattiening tadqiqotlari alohida ahamiyatga ega. Uning "Vidimoe obucheniye" nomli tadqiqotida 800 dan ortiq meta-tahlillar asosida ta'lim natijalariga ta'sir etuvchi omillar tahlil qilingan. Hattie o'qitish samaradorligi o'qituvchining metodik mahorati, didaktik vositalardan foydalanish darajasi hamda reflektiv pedagogik faoliyat bilan bog'liqligini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, Linda Darling-Hammond o'z tadqiqotlarida yuqori samarali ta'lim tizimlari o'qituvchi tayyorlash sifati va metodik ta'minot bilan uzviy bog'liq ekanini ko'rsatadi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar va innovatsion pedagogika muhim o'rin egallamoqda. George Siemens tomonidan ishlab chiqilgan konnektivizm nazariyasida bilimlar tarmoq muhitida shakllanishi va o'rganish jarayoni raqamli axborot oqimlari bilan bog'liq ekanligi asoslab berilgan. Manuel Castellsning axborot jamiyati haqidagi konsepsiyasi ham ta'limning raqamli transformatsiyasi jarayonlarini tushuntirishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, David Krathwohl tomonidan qayta ko'rib chiqilgan Blum taksonomiyasi o'quv jarayonida bilim, ko'nikma va kompetensiyalarni shakllantirishning didaktik mexanizmlarini aniqlashga yordam beradi.

Xalqaro tashkilotlarning tadqiqotlari ham pedagogik ta'lim tizimini rivojlantirish masalalarini yoritishda muhim manba hisoblanadi. OECD tomonidan ishlab chiqilgan "Learning Compass 2030" konsepsiyasida ta'lim tizimi shaxsiy rivojlanish, kompetensiyalar va global fuqarolik qadriyatlarini shakllantirishga yo'naltirilishi lozimligi ta'kidlanadi. UNESCO tomonidan e'lon qilingan "Reimagining Our Futures Together" hisobotida esa ta'lim tizimining kelajagi ijtimoiy hamkorlik, innovatsiya va raqamli texnologiyalar bilan uyg'un holda rivojlanishi zarurligi ko'rsatib berilgan. World Bank tadqiqotlarida esa ta'lim sifati va metodik ta'minot o'rtasidagi bog'liqlik alohida ta'kidlanib, pedagogik kadrlar tayyorlash jarayonini modernizatsiya qilish zarurligi asoslab beriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda pedagogik oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan metodik ta'minotning hozirgi holatini o'rganish uchun bir qator ilmiy-tadqiqot usullaridan foydalanildi. Avvalo, muammo bo'yicha ilmiy adabiyotlar, xalqaro hisobotlar va normativ-huquqiy hujjatlar tahlil qilinib, nazariy ma'lumotlar umimlashtirildi. Shuningdek, pedagogik OTMlarda qo'llanilayotgan darsliklar, o'quv qo'llanmalar, elektron resurslar va uslubiy ko'rsatmalar kontent tahlili asosida o'rganildi. Empirik ma'lumotlarni olish jarayonida kuzatish, taqqoslash hamda tizimli tahlil usullaridan foydalanildi. Olingan ma'lumotlar pedagogik va statistik tahlil asosida qayta ishlanib, metodik ta'minotning tarkibiy elementlari, ularning samaradorligi hamda mavjud muammolari aniqlashtirildi. Natijalar qiyosiy tahlil orqali umimlashtirilib, pedagogik oliy ta'lim tizimida metodik ta'minotni takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlashga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Hozirgi bosqichda pedagogik OTMlarda metodik ta'minot to'rt asosiy yo'nalishda shakllanmoqda: darsliklar, o'quv qo'llanmalar, elektron resurslar va uslubiy ko'rsatmalar. Ularning har biri mustaqil tarkibiy birlik bo'lsa-da, real ta'lim jarayonida ular o'zaro integratsiyada amal qiladi.

Darsliklar metodik ta'minotning asosiy normativ-mazmuniy komponenti hisoblanadi. So'nggi yillarda darsliklar davlat ta'lim standartlari va malaka talablari asosida qayta ishlab chiqilmoqda. Ularning ijobiy jihati shundaki, ko'pchilik darsliklarda kompetensiyaviy yondashuv, fanlararo aloqadorlik va amaliy yo'naltirilganlik kuchaygan. Ayrim fanlarda nazariy material bilan birga mustaqil ta'lim topshiriqlari, keyslar, loyiha ishlari, test savollari kiritilgan. Biroq tahlil shuni ko'rsatadiki, darsliklarning metodik apparati bir xil darajada takomillashmagan: ba'zilarida reflektiv savollar, formatif baholash vositalari va mezonli rubrikalar yetarli emas. Shuningdek,

darsliklarni muntazam yangilash mexanizmi har doim ham tezkor ishlamaydi, natijada ayrim fanlar bo'yicha kontent zamonaviy ilmiy yutuqlardan ortda qolishi mumkin.

O'quv qo'llanmalar pedagogik jarayonni amaliy jihatdan boyituvchi manba sifatida muhim o'rin tutadi. Ayniqsa pedagogik, metodika va amaliy fanlar bo'yicha o'quv qo'llanmalarda dars ishlanmalari namunasi, pedagogik vaziyatlar tahlili, mashg'ulot ssenariylari kiritilishi ijobiy tendensiyadir. Bu bo'lajak o'qituvchilarning metodik kompetensiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, o'quv qo'llanmalarining sifat darajasi muallifning ilmiy-pedagogik tajribasiga bog'liq bo'lib, ba'zi hollarda yagona metodik standartning yetishmasligi seziladi. Bu esa qo'llanmalarining struktura va didaktik tizimlilik jihatidan turlicha bo'lishiga olib keladi.

Elektron resurslar metodik ta'minotning eng tez rivojlanayotgan segmentidir. Oliy pedagogik ta'lim muassasalarida LMS platformalar, masofaviy ta'lim tizimlari, videoma'ruzalar, taqdimotlar, elektron test bazalari keng qo'llanilmoqda. Bu ta'lim jarayonini individuallashtirish va moslashuvchan tashkil etish imkonini beradi. Elektron resurslarning ustunligi – interaktivlik, tezkor yangilanish va keng auditoriyaga chiqish imkoniyatidir. Biroq tahlil shuni ko'rsatadiki, barcha OTMlarda raqamli infratuzilma va kontent sifati bir xil emas. Ayrim resurslar faqat PDF shaklidagi materiallar bilan cheklanadi, interaktiv va multimediaviy komponentlar yetarli darajada rivojlanmagan. Bundan tashqari, elektron resurslarni pedagogik maqsadga muvofiq integratsiyalash bo'yicha yagona metodik konsepsiya to'liq shakllanmagan.

Uslubiy ko'rsatmalar metodik ta'minotning tashkiliy va jarayonli jihatini belgilaydi. Ular fan o'qituvchisiga mashg'ulotni tashkil etish, baholash mezonlarini belgilash, mustaqil ta'limni yo'naltirish bo'yicha yo'l-yo'riq beradi. So'nggi yillarda uslubiy ko'rsatmalarda kompetensiyaviy natijalar, kredit-modul tizimi va reyting asosida baholash mexanizmlari aks ettirilmoqda. Shu bilan birga, ayrim hollarda uslubiy ko'rsatmalar formal xarakter kasb etib, real didaktik innovatsiyalarni to'liq aks ettirmasligi mumkin. Bu esa metodik hujjat bilan amaliyot o'rtasida tafovut yuzaga kelishiga olib keladi.

Umuman olganda, pedagogik oliy ta'lim muassasalarida metodik ta'minotning hozirgi holati transformatsiya bosqichida deb baholanishi mumkin. An'anaviy mazmuniy modeldan kompetensiyaviy, reflektiv va raqamli modelga o'tish jarayoni kuzatilmoqda. Kuchli jihatlar sifatida normativ asosning mavjudligi, darslik va qo'llanmalar fondining kengligi, raqamli platformalarning joriy etilishini ko'rsatish mumkin. Zaif jihatlar esa metodik apparatning bir xillikda emasligi, elektron resurslarning sifat jihatidan notekisligi va reflektiv-dagnostik mexanizmlarning yetarli darajada integratsiyalanmaganligidir.

Ilmiy xulosa shundan iboratki, metodik ta'minotni takomillashtirishning istiqbolli yo'nalishi – integrativ modelni joriy etishdir. Bunda darslik, o'quv qo'llanma, elektron resurs va uslubiy ko'rsatmalar yagona kompetensiyaviy-reflektiv konsepsiya asosida ishlab chiqilishi, muntazam ekspertiza va yangilanish mexanizmi bilan ta'minlanishi lozim. Faqat shundagina metodik ta'minot oliy pedagogik ta'limning sifatini barqaror ravishda oshirishga xizmat qiluvchi strategik vositaga aylanishi mumkin.

O'zbekistonda oliy ta'lim, xususan pedagogik oliy ta'lim muassasalarida metodik ta'minotning hozirgi holati so'nggi yillarda keng ko'lamli islohotlar va raqamli transformatsiya jarayonlari ta'sirida sezilarli o'zgarish bosqichini boshdan kechirmoqda. Metodik ta'minot tarkibiy jihatdan darsliklar, o'quv qo'llanmalar, elektron resurslar va uslubiy hujjatlarni o'z ichiga oladi hamda ularning sifati ta'lim jarayonining natijadorligi bilan bevosita bog'liq.

Avvalo, darsliklar holatini tahlil qilganda, davlat ta'lim standartlari va malaka talablari asosida yangilangan o'quv adabiyotlari nashr etilayotganini qayd etish mumkin. Ko'plab pedagogik yo'nalishlarda yangi avlod darsliklari ishlab chiqilgan bo'lib, ular kredit-modul tizimi, kompetensiyaviy yondashuv va fanlararo integratsiya tamoyillarini hisobga olgan holda tuzilmoqda. Ijobiy jihati shundaki, nazariy material bilan birga amaliy topshiriqlar, mustaqil ta'lim savollari, nazorat testlari va ayrim hollarda reflektiv mashqlar ham kiritilmoqda. Biroq tahliliy jihatdan qaralganda, darsliklar sifati barcha OTMlarda bir xil darajada emas. Ba'zi fanlarda metodik apparat yetarlicha rivojlanmagan, baholash mezonlari va kompetensiya indikatorlari aniq tizimlashtirilmagan. Shuningdek, ayrim darsliklar ilmiy yangiliklar va zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan to'liq boyitilmaganligi kuzatiladi. Darsliklarni yangilash jarayoni mavjud bo'lsa-da, tezkor yangilanish mexanizmi hamma joyda bir xil samaradorlikda ishlamaydi.

O'quv qo'llanmalar sohasida esa faol ijodiy jarayon kuzatilmoqda. Professor-o'qituvchilar tomonidan metodik qo'llanmalar, mashqlar to'plami, amaliyot materiallari, seminar va laboratoriya ishlari bo'yicha ishlanmalar muntazam ishlab chiqilmoqda. Ayniqsa pedagogika, metodika va maxsus fanlar bo'yicha qo'llanmalar amaliy yo'naltirilganligi bilan ajralib turadi. Bu bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, qo'llanmalarining sifat va strukturaviy yagona standart asosida ishlab chiqilishi hamma joyda ham to'liq ta'minlanmagan. Ba'zi qo'llanmalar nazariy materialni takrorlash bilan cheklanadi, innovatsion metodlar yoki reflektiv komponentlar yetarli darajada aks etmaydi.

Elektron resurslar O'zbekistonda metodik ta'minotning eng tez rivojlanayotgan segmenti hisoblanadi. So'nggi yillarda ko'plab OTMlarda LMS platformalar (Moodle va boshqalar), masofaviy ta'lim tizimlari, videoma'ruzalar, elektron test bazalari va taqdimotlar joriy etilgan. Elektron kutubxonalar va milliy ta'lim portallari

orqali talabalarga keng imkoniyatlar yaratilgan. Bu jarayon ta'limni individuallashtirish, masofaviy o'qitishni kengaytirish va resurslardan tezkor foydalanish imkonini bermoqda. Ijoby jihati – o'quv materiallarining raqamli shaklda keng tarqalishi va ochiqlik darajasining oshishidir. Biroq elektron resurslarning sifati va interaktiv darajasi OTMLar kesimida farqlanadi. Ayrim hollarda elektron resurslar oddiy PDF yoki skanerlangan materiallar bilan cheklanadi, multimediaviy va interaktiv komponentlar yetarli emas. Bundan tashqari, elektron kontentni muntazam yangilash va sifat ekspertizasi tizimi hali to'liq takomillashmagan.

Umumiy tahlil shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda metodik ta'minot an'anaviy modeldan kompetensiyaviy va raqamli modelga o'tish jarayonini boshdan kechirmoqda. Normativ-huquqiy asos mavjud, yangi darsliklar va qo'llanmalar yaratilmoqda, elektron platformalar kengaymoqda. Shu bilan birga, metodik ta'minotning sifat jihatdan bir xilligi, baholash mezonlarining aniqligi, reflektiv va innovatsion komponentlarning to'liq integratsiyasi dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Ushbu tadqiqotimizda O'zbekistonda pedagogik oliy ta'lim muassasalarida metodik ta'minotning hozirgi holati ijoby transformatsiya bosqichida, ammo sifatni barqaror va tizimli oshirish, darslik va elektron resurslarni muntazam yangilash hamda yagona metodik konsepsiya asosida integratsiyalash zarurati saqlanib qolmoqda. Metodik ta'minotni takomillashtirish ta'lim sifati va bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini oshirishning strategik omili sifatida dolzarbligini saqlab qoladi.

Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida darslik, o'quv qo'llanma, elektron resurslar va uslubiy ko'rsatmalarni tahliliy o'rganish metodik ta'minotning real samaradorligini aniqlashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Chunki mazkur komponentlar ta'lim jarayonining mazmuniy, tashkiliy va texnologik asosini tashkil etadi. Ularni tahlil qilishda nafaqat son ko'rsatkichlari, balki mazmun sifati, metodik apparat, kompetensiyaviy yo'naltirilganlik, reflektiv mexanizmlar va raqamli integratsiya darajasi ham baholanishi lozim.

Avvalo, darsliklar holatini ko'rib chiqadigan bo'lsak, ular pedagogik OTMLarda asosiy normativ-mazmuniy manba sifatida saqlanib qolmoqda. So'nggi yillarda darsliklar davlat ta'lim standartlari va malaka talablari asosida qayta ishlab chiqilmoqda, kredit-modul tizimi talablariga moslashtirilmoqda. Ijoby jihati shundaki, ko'plab darsliklarda kompetensiyaviy yondashuv elementlari – amaliy topshiriqlar, muammoli savollar, mustaqil ta'lim vazifalari kiritilgan. Biroq tahlil shuni ko'rsatadiki, barcha darsliklarda metodik apparat bir xil darajada rivojlanmagan. Ayrim hollarda baholash mezonlari aniq ko'rsatilmagan, reflektiv savollar yoki formatif nazorat vositalari yetarli emas. Shuningdek, darsliklarning yangilanish sikli ba'zan ilmiy-texnologik taraqqiyotdan ortda qolishi mumkin.

Darslik – bu muayyan fan yoki modul bo'yicha davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi asosida tizimlashtirilgan, ilmiy asoslangan hamda didaktik jihatdan qayta ishlangan o'quv adabiyotidir. U ta'lim jarayonining asosiy mazmuniy manbai bo'lib, o'quvchi yoki talabaning nazariy bilimni egallashi, tushunishi va mustaqil o'zlashtirishi uchun mo'ljallanadi.

Ilmiy nuqtai nazardan darslik shunchaki ma'lumotlar to'plami emas, balki didaktik modeldir. Unda fan mazmuni mantiqiy izchillikda, tizimli va bosqichma-bosqich bayon etiladi. Darslikning tuzilishi odatda quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi: nazariy matn, tushunchalar izohi, misollar, mashqlar va topshiriqlar, nazorat savollari, testlar, ba'zan esa metodik tavsiyalar va mustaqil ta'lim uchun yo'riqnomalar.

Pedagogik funksiyasi jihatidan darslik bir nechta vazifani bajaradi:

- axborot beruvchi (bilim manbai sifatida);
- rivojlantiruvchi (tafakkur va nutqni shakllantiruvchi);
- tarbiyaviy (qobiliyat va munosabatlarni singdiruvchi);
- nazorat qiluvchi (o'zini tekshirish va baholash imkonini beruvchi).

Zamonaviy ta'limda darslik kompetensiyaviy yondashuv asosida tuziladi. Ya'ni u faqat nazariy bilimni emas, balki amaliy faoliyatni, muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmasini va reflektiv fikrlashni rivojlantirishga yo'naltiriladi. Shuningdek, elektron darsliklar, multimediaviy darsliklar va interaktiv platformalardagi raqamli variantlar ham keng qo'llanilmoqda.

Darslik – bu ta'lim jarayonining mazmuniy yadrosi bo'lib, u o'quv dasturini real didaktik vositaga aylantiradi hamda shaxsning bilim va kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

O'quv qo'llanmalar pedagogik ta'limda amaliy komponentni kuchaytiruvchi vosita sifatida alohida ahamiyatga ega. Ayniqsa metodika va pedagogika fanlari bo'yicha qo'llanmalarda dars ishlanmalari, pedagogik vaziyatlar, keyslar, loyihaviy topshiriqlar berilishi bo'lajak o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Ijoby tendensiya sifatida fanlararo yondashuv va amaliy mashg'ulotlarga yo'naltirilgan materiallar sonining ortayotganini ko'rsatish mumkin. Shu bilan birga, qo'llanmalarning sifat darajasi muallifning tajribasi va ilmiy maktabiga bog'liq bo'lib, yagona metodik standartning yetishmasligi seziladi. Ba'zi qo'llanmalarda nazariy materialni takrorlash ustun bo'lib, innovatsion texnologiyalar yoki reflektiv topshiriqlar yetarli emas.

O'quv qo'llanma – bu muayyan fan, modul yoki mavzu doirasida ta'lim jarayonini qo'llab-quvvatlash maqsadida yaratilgan o'quv-metodik adabiyot turi bo'lib, u darslikni to'ldiruvchi, chuqurlashtiruvchi va amaliy jihatdan boyituvchi vosita hisoblanadi.

Ilmiy-didaktik nuqtai nazardan o'quv qo'llanma darslikdan farqli ravishda majburiy asosiy manba emas, balki yordamchi va qo'shimcha manba sifatida qo'llanadi. Agar darslik fan mazmunini tizimli va normativ asosda bayon etsa, o'quv qo'llanma odatda alohida mavzularni kengroq yoritadi, amaliy mashqlarni ko'proq beradi yoki metodik jihatdan chuqurlashtirilgan tahlilni taklif etadi.

O'quv qo'llanmaning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- fan mazmunining ma'lum bir qismi yoki yo'nalishini chuqurlashtirib ochib berish;
- nazariy materialni misollar, vaziyatlar va amaliy topshiriqlar bilan boyitish;
- mustaqil ta'lim va ijodiy faoliyatni rag'batlantirish;
- ayrim hollarda metodik tavsiyalar va dars ishlanmalari namunalarini berish.

Pedagogik oliy ta'lim tizimida o'quv qo'llanma ayniqsa muhim ahamiyatga ega, chunki u bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Masalan, metodika fanlari bo'yicha qo'llanmalarda dars ssenariylari, pedagogik vaziyatlar tahlili, interaktiv metodlar namunalari, baholash mezonlari kiritiladi. Bu esa talabani nafaqat bilim oluvchi, balki kelajakda metodik faoliyatni amalga oshiruvchi subyekt sifatida tayyorlaydi.

Zamonaviy sharoitda o'quv qo'llanmalar bosma va elektron shaklda yaratilmoqda. Elektron qo'llanmalar interaktiv mashqlar, videomateriallar va testlar bilan boyitilishi mumkin. Shu bilan birga, o'quv qo'llanma odatda davlat ta'lim standartlariga mos bo'lishi, ilmiy ekspertizadan o'tgan va o'quv dasturiga uyg'unlashtirilgan bo'lishi talab etiladi.

O'quv qo'llanma – bu darslikni to'ldiruvchi, ta'lim jarayonini amaliy va metodik jihatdan boyituvchi o'quv adabiyotidir. U bilimni chuqurlashtirish, ko'nikma va malakalarni shakllantirish hamda mustaqil o'rganish jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Elektron resurslar pedagogik OTMlarda metodik ta'minotning eng tez rivojlanayotgan segmentidir. LMS platformalar, elektron kutubxonalar, videoma'ruzalar, test bazalari va interaktiv materiallar ta'lim jarayoniga keng joriy etilmoqda. Bu jarayon ta'limni individuallashtirish, masofaviy ta'limni kengaytirish va resurslardan tezkor foydalanish imkonini bermoqda.

Elektron resurslarning afzalligi – interaktivlik, yangilanish tezligi va ochiqlik darajasining yuqoriligi. Biroq tahlil shuni ko'rsatadiki, elektron kontent sifati va interaktiv darajasi barcha OTMlarda bir xil emas. Ayrim hollarda elektron resurslar faqat PDF shaklidagi materiallar bilan cheklanadi, multimediyaviy va metodik jihatdan boy kontent yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Shuningdek, elektron resurslarning pedagogik maqsadga muvofiq integratsiyasi bo'yicha yagona konseptual yondashuv to'liq shakllanmagan.

Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan elektron resurslarni nomlari bilan keltirish zarur bo'lsa, ularni milliy platformalar, OTM ichki tizimlari va xalqaro ilmiy bazalar kesimida tasniflash maqsadga muvofiq bo'ladi. Quyida O'zbekiston pedagogik OTMlarida amalda qo'llanilayotgan asosiy elektron resurslar nomlari keltiriladi:

Milliy va davlat darajasidagi elektron resurslar:

- Ziyonet ta'lim portali;
- Oliy ta'lim elektron kutubxonasi (E-library.uz tizimlari);
- Milliy ta'lim resurslari portali;
- Ochiq ma'lumotlar portali (data.gov.uz – ta'lim bo'limlari);
- Edu.uz platformalari (vazirlik axborot tizimlari).

OTM ichki LMS va raqamli platformalar:

- Moodle LMS (ko'pchilik pedagogik OTMlarda asosiy platforma);
- HEMIS (Higher Education Management Information System);
- Google Classroom;
- Microsoft Teams Education;
- Zoom Education (onlayn darslar uchun).

Elektron kutubxona va ilmiy bazalar:

- EBSCO elektron bazasi;

- Scopus;
- Web of Science;
- Google Scholar;
- Zenodo ilmiy repozitoriyasi;
- ResearchGate.

Elektron darslik va interaktiv resurslar:

- OTMlar tomonidan yaratilgan elektron darsliklar (PDF va interaktiv shakl);
- Videoma'ruzalar banki (YouTube rasmiy OTM kanallari);
- Elektron test platformalari (onlayn test tizimlari);
- Multimediali o'quv modullari.

Pedagogik yo'nalishga xos resurslar:

- Metodik ishlanmalar elektron banki;
- Dars ishlanmalari portfeli (elektron shakl);
- Pedagogik amaliyot hisobot platformalari.

Uslubiy ko'rsatmalar metodik ta'minotning tashkiliy-huquqiy va jarayonli jihatini belgilaydi. Ular o'qituvchiga mashg'ulotni rejalashtirish, baholash mezonlarini qo'llash, mustaqil ta'limni tashkil etish bo'yicha yo'l-yo'riq beradi. So'nggi yillarda uslubiy ko'rsatmalarda kompetensiyaviy natijalar va kredit-modul tizimi elementlari aks ettirilmogda. Biroq ayrim hollarda uslubiy ko'rsatmalar formal xarakter kasb etib, real didaktik innovatsiyalarni yetarli darajada aks ettirmaydi. Bu esa metodik hujjat bilan amaliy mashg'ulot o'rtasida tafovut yuzaga kelishiga olib keladi.

Umumiy tahlil shuni ko'rsatadiki, pedagogik oliy ta'lim muassasalarida metodik ta'minot transformatsiya bosqichida turibdi. An'anaviy mazmuniy modeldan kompetensiyaviy, reflektiv va raqamli modelga o'tish jarayoni davom etmogda. Kuchli jihatlar sifatida normativ asosning mavjudligi, darslik va qo'llanmalar fondining kengligi, elektron platformalarning joriy etilishini ko'rsatish mumkin. Zaif jihatlar esa metodik apparatning notekisligi, baholash mezonlarining standartlashtirilmaganligi, elektron resurslar sifati va reflektiv komponentlarning yetarli darajada integratsiyalanmaganligidir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ilmiy xulosa sifatida aytish mumkinki, metodik ta'minotni takomillashtirishning asosiy yo'nalishi – integrativ modelni joriy etishdir. Bunda darslik, o'quv qo'llanma, elektron resurs va uslubiy ko'rsatmalar yagona kompetensiyaviy-reflektiv konsepsiya asosida ishlab chiqilishi, muntazam ekspertiza va yangilanish mexanizmi bilan ta'minlanishi lozim. Faqat shundagina metodik ta'minot pedagogik oliy ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi strategik tizimga aylanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi. Ta'lim to'g'risida: O'zbekiston Respublikasi Qonuni. – Toshkent, 2020-y.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent, 2022-y.
3. Kuhn T. Структура научных революций. – Москва: АСТ, 2003. – 608 с.
4. Fullan M. Новое понимание реформ образования. – Москва: Просвещение, 2016. – 272 с.
5. Hargreaves A., Fullan M. Профессиональный капитал: трансформация преподавания в каждой школе. – Москва: Изд. дом Высшей школы экономики, 2015. – 324 с.
6. Hattie J. Видимое обучение: синтез более 800 метаанализов, касающихся достижений учащихся. – London: Routledge, 2009. – 392 p.
7. Darling-Hammond L. Empowered Educators: How High-Performing Systems Shape Teaching Quality Around the World. – San Francisco: Jossey-Bass, 2017. – 304 p.
8. Siemens G. Коннективизм: теория обучения цифровой эпохи // International Journal of Instructional Technology and Distance Learning. – 2005. – Т. 2, № 1. – С. 3–10.
9. Krathwohl D. R. Пересмотр таксономии Блума // Theory Into Practice. – 2002. – Т. 41, № 4. – С. 212–218.
10. OECD. Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030. – Paris: OECD Publishing, 2019. – 23 p.
11. UNESCO. Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education. – Paris: UNESCO, 2021. – 186 p.
12. European Commission. Digital Education Action Plan 2021–2027. – Brussels, 2020. – 32 p.
13. World Bank. World Development Report 2018: Learning to Realize Education's Promise. – Washington, DC: World Bank, 2018. – 236 p.
14. Castells M. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. Т. 1: Становление сетевого общества. – Москва: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.